

10.09.2018

POL-2018-25509

Måns Enqvist
Poliisitarkastaja

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa 13.9.2018.

Ohessa poliisitarkastaja Måns Enqvistin kirjallinen lausunto siltä osin kuin eduskunnalle annetussa kertomuksessa käsitellään ihmiskauppaa koskevia kysymyksiä ja annetaan sitä koskevia suosituksia.

Ihmiskauppa**1. Yleistä**

Yhdenvertaisuusvaltuutetun vuoden 2018 kertomuksessa eduskunnalle (jäljempänä kertomus) painopiste on selkeästi ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän toimivuudessa ja sitä koskevassa sääntelyssä. Kynnys auttamisjärjestelmään hakeutumiselle on matala, ja vastaanottolain (kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain) myötä auttamisjärjestelmän asema ja toiminta on selkeytynyt. Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa koetaan pääosin toimivaksi. Kertomuksessa on ihmiskauppaan liittyviä suosituksia sekä TEAS-selvityksen perusteella, että kertomuksen yleisissä suosituksissa.

Poliisi tekee tiivistä yhteistyötä sekä ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän että kansallisen ihmiskaupparaportoinnin kanssa. Poliisihallitus on antanut 9.7.2015 ohjeen Ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttuminen sekä ihmiskaupan uhrien auttaminen (POL-2015-8964). Ohjeen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ihmiskauppaan ja sen kaltaisiin rikoksiin puuttumista ja niihin liittyvää esitutkintaa sekä menettelyä ihmiskaupan uhrien auttamisessa. Sen tarkoituksena on myös edistää mahdollisten ihmiskaupan uhrien tasavertaista kohtelua ja lisätä poliisin tietoisuutta ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä. Ohjetta ollaan tällä hetkellä päivittämässä ja asiassa tullaan kuulemaan sekä auttamisjärjestelmää että kansallista ihmiskaupparaportointia.

Poliisi on viime vuosina panostanut ihmiskaupan torjumiseen ja tutkimiseen. Poliisin tietoon tulleet ihmiskauppatapaukset ovat moninkertaistuneet muutaman viimeisen vuoden aikana. Poliisilla on ihmiskaupan ja laittoman maahantulon torjumiseksi verkosto sekä OTO -

kouluttajat, jota kautta tieto-taitoa levitetään valtakunnallisesti. Poliisi on yhteistyössä ihmiskaupan auttamisjärjestelmän kanssa kehittänyt poliisille koulutuspakettia ja koulutustilaisuuksia järjestetään parasta aikaa jokaisessa poliisilaitoksessa.

2 Uhrilähtöisyyden vahvistaminen (suositus 7)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu suosittelee, että ihmiskaupan uhrien auttamisesta säädetään erillislaki, jossa auttamisjärjestelmän kytkentä rikosprosessiin heikennetään ja auttamisjärjestelmän uhrilähtöisyyttä vahvistetaan. Suositus perustuu ilmeisesti siihen, että auttamisjärjestelmällä nähdään olevan liian kiinteä yhteys rikosprosessiin. Valtuutetun mukaan tämä estäisi uhreja hakeutumasta viranomaisavun piiriin.

Poliisi kannattaa lähtökohtaisesti kaikkia niitä lainsäädännöllisiä ja toiminnallisia parannuksia, jotka vahvistavat ja varmistavat ihmiskaupan uhrien auttamista ja suojelua. Poliisi ei kuitenkaan näe, että auttamisjärjestelmän kytkeytyminen rikosprosessiin olisi estänyt uhreja hakeutumasta auttamisjärjestelmän piiriin. Ihmiskauppadirektiivin 11 art. 3 kohdan mukaan uhrille annettavan avun ja tuen ehtona ei ole uhrin valmius toimia yhteistyössä rikostutkinnassa, syytetoimien yhteydessä tai oikeudenkäynnissä. Myös kansallisen lainsäädännön lähtökohtana on, että henkilö voi saada auttamistoimia, vaikka esitutkinta ihmiskaupparikoksesta olisi syystä tai toisesta päättynyt.

Poliisi ei näe välttämättömäksi, että uhrilähtöisyyttä vahvistettaisiin heikentämällä uhrien auttamisen ja rikosprosessin kytköstä. Jo nyt voimassa oleva laki mahdollistaa harkinnan. On selvää, että auttamisjärjestelmän asiakkuus ei saa olla suoraan yhteydessä rikosprosessin etenemiseen, vaan harkinta tulee tehdä tapauskohtaisesti saatavilla olevan informaation perusteella.

Poliisi katsoo, että Yhdenvertaisuusvaltuutetun esittämä erillislaki selkeyttäisi monelta osin ihmiskaupan uhrien auttamisprosesseja. Erillislain kautta voisi myös kytköstä rikosprosessiin tarkentaa sitä kuitenkin heikentämättä.

3. Ihmiskauppaan erikoistunut tutkintayksikkö (TAES-suositus 8)

Yhdenvertaisuusvaltuutettu / kansallinen ihmiskaupparaportoiija on useaan otteeseen korostanut ihmiskaupparikoksiin keskittyvän erillisyyksikön tuomia etuja. Useat kansainväliset valvontaviranomaiset ovat myös korostaneet tämän tarvetta. Ruotsin ja Norjan poliisien erillisyyksiköiden kokemukset ja tulokset tukevat tätä ajatusta.

Helsingin poliisilaitos on omassa lakivaliokunnalle antamassaan lausunnossaan (POL-2018-15353) pitänyt perusteltuna yhdenvertaisuusvaltuutetun suositusta siitä, että poliisi kehittää ihmiskaupparikosten paljastamista ja tutkintaa perustamalla ihmiskauppaan erikoistuneen tutkintaryhmän. Erikoistuminen, ilmiön tuntemus ja

yhteistyökumppaneiden tunteminen edesauttavat tutkintaryhmän ammattitaidon ja tuloksellisuuden kehittymistä.

On todettava, että poliisissa on viimeisen kymmenen vuoden aikana jouduttu resurssirealiteetin sanelemana luopumaan pienistä erillisyyksikoista ja panostamaan siihen, että eri rikoslajien erityistuntemus on laajasti ja tasapuolisesti olemassa ja käytettävissä suuremmissa yksiköissä. Tätä puoltaa myös se, että rikolliskenttä on vuosien saatossa muuttanut muotoaan järjestäytyneen rikollisuuden kasvaessa. Rikoksenteijät keskittyvät yhä harvemmin vain yhteen rikoslajiin, jolloin poliisilta vaaditaan laajempaa ymmärrystä rikollisuuden eri muodoista.

Poliisi katsoo, ettei sillä ole nykyisellä resurssitasolla edellytyksiä erillisyyksikön perustamiseksi ja ihmiskaupparikosten keskittämiseksi valtakunnallisesti vaan pyrkii sen sijaan lisäämään kattava erityisosaaminen nykyisissä rakenteissa.

Jakelu

Eduskunnan hallintovaliokunta